

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	---	--

Istenben bizva.

Egy katolikusok- és protestánsoktól lakott községben vasárnapi napon a reggeli istenitisztelet után a hivek hazatérvén a templomból, egy protestáns ember katolikus barátjával találkozik, kitől — köszöntés után — kérdi: „Nos, mit predikált plebánostok ma?” „Hát bizony rólatok nem jót; azt mondotta, hogy a protestánsokkal már „Matthäi am Letzten“ van.“ „Különös, papunk szintén erről tartotta mai szent beszédét“ mondá a protestáns. „Hogyan, tehát ti is beismeritek, hogy rövid idő alatt megszűntök lenni?“ kérdé csodálkozva a katolikus. „Óh, korántsem, sőt inkább nagy köszönettel kell lennünk plebánostoknak, hogy Máté evangelioma végét reánk alkalmazza, melyről ma a mi papunk is prédikált,“ mert ott Jézus eme szavai állanak: „És ime én ti veletek vagyok minden napon e világ végezetéig! Ámen.“ Azért mi Istenben bizva, nyugodtan nézünk a jövő eleibe.“

Ezen — talán adomaszerü — kis párbeszéd villant fel agyamban, midőn a „Religio“-nak következő, nézetem szerint elhamarkodott megjegyzését olvastam: „A ref. zsinat, mely 114 tagból fog állani, f. hó 30-án nyílik meg Debreczenben. Ragyogón süt a magyar protestantismus napja. Ámde késő ősz van már és az alkony igen közel esik a délhez.“

Furcsa! tehát a „Religio“ azt gondolja, hogy a katolicizmus Isten örökkévaló törvényeinek nincsen alávetve? Igaz, az idej, sokáig tartó nyár majdnem folyvást derült egéről a sugárzó nap csakugyan ragyogó fényt árasztott a róm. kath. egyházra, különösen Németországban. Augustus 10-én a napi sajtó például azt hirdette, hogy Németországban a „kultur-harc“ vége felé siet; hogy a vaskancellár bűnbánó ingben Canossába zárando-kolt, államgazdászati terveire könyörögvén a pápa áldásáért. Délpontját érte el a katolicizmus örömnapja, midőn az üres trieri püspökség Korum, straszburgi volt plebá-nossal töltetett be. Oly egyén, ki elszázi születésü, ki az

insbrucki jezsuita-fakultásban neveltetett, ki alig bírja a német nyelvet, ki Franciaországnak legszenvedélyesebb hive a trieri püspöki széken: ez annyit jelentett, hogy a májusi törvények hatályon kívül tétetnek, hogy a többi üresedésben levő püspökségek is betöltetnek, hogy a klerikalis párt Németországnak kormánypártja lesz, szóval, hogy a protestantismus napja a zord ősz sötét ködébe borult és a katolicizmus végnélküli fényes nyarát érte el ott is — az eddig tágitani nem akaró eretnekek hazájában.

Elhamarkodott, emberi hiúságból eredő csalfa remény. A vaskancellár, daczára a vatikánali kacsiingatásának, a szabadelvű többségnek létrejöttét a választások alkalmával megakadályoztatni nem bírta és most vajpuha. Kormányképtelennek mondja magát, mert azon egyedüli expediens ösvényére — t. i. az ország uralmát az ultramontánok kezeire bizni — multjánál fogva nem léphet. Ehez járul, hogy a németországi protestáns egyházat is üdítőbb szellő lengi át. Stöcker virágzási kora lejár; az Erfurtban tartott evang. egyesület gyűlésen a porosz legmagasabb egyházi hatóság tagjai és az udvari papok oly szellemben nyilatkoznak, melyet e nyár kezdetén Róma legkevésbé sem sejtett. Goltz például azt tartja, hogy az unió Rómával szemközt a prot. egyház alakí és hitvallás-szerű egységét képviseli. A kath. Rómát csak úgy győzhetni le, ha annak utánzásától óvakodunk. Európa közepébe helyezve a németországi prot. egyháznak hivatása az, hogy erős védbástyát készítsen a kath. Róma világuralmi vágyai ellen. Herbst tanár kiemeli, miszerint a nemzeti állam (National-Staat) eszméjének nincsen elkeseredettebb ellensége a katolicizmusnál; viszont a protestantismus annak legmelegebb pártolója, legőszintébb támasza. „Vészteljes tévedés, a római egyházat lényegében államfentartó hatalomnak tartani vagy a konservatív érdekek védőjét benne keresni.“

Ime, a kath. Róma nem dicsekedhetik, hogy egyedül üdvözítő napja valami nagyon ragyogó fényben tündökölnék Németországban s hogy dele végtelenül távol esnék

alkonyától. Istenben bizva fáradoztak ott is a jobbak és elfogulatlanabbak és fáradozni fognak, míg Róma szellemi bilincsei végkép le nem hullanak a szabadságra teremtett lelkiismeretekről.

Avagy talán ott, hol a katolicizmus, látható és csatlantlan fejének ütötte fel székhelyét, hol az embereknek kevés tudomása van a természet zord őszéről és fagyos teléről, talán ott ragyog elhomályosítlanul az egyedül üdvözítő egyháznak nyári napja? Ámitás volna, ha ezt hínők. Hiszen épen ez év nyarán alkalmunk volt annak fogyatkozását látni ott is, midőn július 13-án IX. Pius tetemei átszállításánál az utcái zavargások annyira elkésertették XIII. Leót, hogy az utsza tusakodásából világeseményt csinált s két köriratban megkereste a hatalmasságokat, ne hagyják őt, a szegény csatlantlan foglyot ily méltatlanságok alatt szenvedni, hanem hajtsák ismét atyai gondviselése alá az istenfelellett olasz népet.

És mily nagy, sötét, őszi árnyékot vetett a róm. egyház ragyogó dicsőségére gróf Campello kitérésí levele, melyet september 14-én Boromeo bibornokhoz intézett „Tíz évi komoly megfontolás, benső nyugtalanság és megcsalt remények után“ — így szól annak végén — „Isten és Jézus-Krisztus előtt, ki mindnyájunk felett ítélni fog, esküvel bizonyíthatom, hogy csak lelkiismeretem megnyugtására jutottam e lépés megtevéséhez. . . . Nagyon jól tudom, hogy — mint számtalan másoknak — az én osztályrészem is az lesz, miszerint roszakaratu és lelkiismeretlen rágalmaknak leszek ki téve; különösen azon nyilvános lapok részéről, melyek ama bizonyos, a vatikán felett korlátlanul uralkodó és minden irányban ölé nyilatkat szétlövellő társulat által bérelve vannak. — De hála Istennek e gyáva vivás-módjuk már régen az általános megvetésnek tárgyává lett és tehetetlen. — A mi engem illet, ugy ilyesmire válaszom csak hallgatás leend, táplálván szivemben egyedül azon óhajt, ébresztene Istennek kegyelme példának számos követőt azok közül, kik, mint én, ifjabb életkorukban megcsalva, későbbben a minden rendszerek leggyalázatosabbika által megfélemlítve, saját szolgaságuk lánczait még jelenleg is vonzolják, s kikkél azoknak szétrepesztése sem a tudomány világossága, sem a folytonos csalódások, ijesztgetések és nyilvános elnyomatások által sikerülni nem akar. Olyanoknál én a belső és külső harc végét csak a sir nyugalmától, a jutalmat annyi lelki kinzásért csak a jövendő élet boldog halhatatlanságába való bejutástól várhatom.“

Istenben bizva repitette szét szellemi bilincseit gróf Campelló. Istenben bizva fog fáradozni lankadatlanul az olasz nép is jogállamának kiépítésén és a kath. Róma tapasztalni fogja, hogy a ki csak magában bizik, annak dele igen közel esik alkonyához.

Azonban ne bántsuk a távolit, maradjunk itthon;

mert tagadni nem lehet, hogy hazánkban is a kath. egyház nyári napja ragyogón fénylett ez év folytán. Ott is gazdagon akart aratni, hol nem vetett. Mily kellemes viszonyok fejlődtek volna ki reá nézve, ha a protestáns hívek a comburantur-kor módjára tartoztak volna adózni r. kath. plébánosoknak. Beismerjük, e tekintetben délpontunk közel állott alkonyunkhoz, a kath. klerusnak nagyon kedveztek az erre vonatkozó ministerialis rendeletek, míg mi földi támasz nélkül magunkra hagyatva egyedül álltunk e harcban. De nem estünk kétségbe; Istenben bizva, hivatkoztunk az ország törvényeire s bizton reménylünk, hogy az osztó igazság győzni fog, hogy a 19-dik század második fele közepén kormányzó magyar alkotmányos ministerium nem fogja oly jogtiprások feleléstését megengedni, minők például 1681. körül történtek. Bizalmunk nem szégyenített meg. Az összministerium által e tárgyban kiküldött vegyes bizottmány egy okadatolt jelentésben a kultuszminister eddigi eljárásának beszüntetését fogja indítványozni. És ámbár a tanulmányi alapok igazgatója Bonczur ellenkező indítványt készül benyújtani, mi bizalmunkban meg nem tántorítottunk, mert elvégre egy fecske nem csinál nyarat.

Tudjuk a r. kath. egyház kedves nótáját, mely sokszor ismételtetett nálunk is s mely szerint már számtalanszor hirdettetett a világnak, hogy a protestantizmus léte alkonyán áll. Nagyon biztos hanggal zengett e dallam például az 1727—1773-diki időszakban, midőn a kath. keresztyén szeretet a protestánsoktól hazánkban csak 906 templomot kobzott el. Akkor alkonyunk csakugyan közel volt hozánk s ugy látszott, hogy a megsemmisülés télhideg sirjába merülünk alá. Nem történt! Bár hosszú szenvedés után beköszöntött ama késő ősz (1781. okt. 25.) melyen II. József türelmi parancsa nálunk is betért öröm hírnökül, hogy mi reánk is virad egy új fellendülés tavasza.

Naiv uton mozog a „Religio“, midőn a Debreczenben összeült ref. zsinat tevékenységi vágyát s tevékenységéhez fűzött reményét azzal véli lehangolhatni, hogy az ősz már közel van. Hiszen késő ősz volt, midőn Luther 1517. évi okt. 31-én 95 tételét szegze a wittenbergi vártemplom ajtajára; a tél közepe volt, midőn Zwingli 1519. ujév napján tartotta ama híres predikációját, melynél fogva reformátorrá lett; késő ősz volt, midőn 1632. év november 6-án a lützeni csata vivatott; és ime mindezen tettek, mint őszkor a földmivelő által vetett tiszta buza, el lettek hintve Istenben bizva és a bekövetkezendő tavasz és érlelé nyár reményében.

Igy fogott nagy és komoly feladatához a most Debreczenben székelő magyar ref. zsinat is. Nem hierarchikus földi uralom dicsőségét keresi, mint a kath. Róma, hanem a jézusi tiszta vallásnak országát akarja fejleszteni. Hiven a protestantizmus rendeltetéséhez azt vallja a „miatyánk-

kal", hogy Istené „az ország, a hatalom és a dicsőség" és nem a kath. Rómáé, s így szívünket azon remény hatja át, hogy a magyarhoni protestantismus napja, habar késő ősz is van, nem oly hamar alkonyodik le, mint a „Religio" talán kívánná. Mind ennél fogva jelszavunk tehát ez: „Előre Istenben bizva!"

Bierbrunner Gusztáv.

Az új középiskolai törvényjavaslat és a prot. autonomia.

IV.

Elismerem, hogy az államnak, illetőleg az államkormányának kötelessége és joga felügyelni arra, hogy a középiskolák céljoknak valósággal megfeleljenek, t. i. betöltsék azt az ürt, mely az elemi iskola és az egyetem közt marad. Ez részben külső eszközök által érhető el, s e tekintetben a rendőri rendszabályok — hogy így nevezem őket — teljesen jogosultak. Jogosultak még abban a tekintetben is, hogy az iskolákban semmi olyan ne történhessék, a mi akár az általános moralitásnak, akár az állam céljai és érdekeinek kárára lehetne. Csak azt nem vagyok hajlandó elismerni, hogy az ily rendszabályok a tanítás és nevelés valódi érdekeit teljesen biztosítanák. E tekintetben — hogy ismét egy szokatlan kifejezést használjak — birói eljárásra volna szükség. A birónak pedig, ugy az állam rendőri természetű ellenőrzésétől, mint a felekezetek vagy általában az iskolafentartó testületektől függetlennek kellene lenni. Ez — véleményem szerint — csak úgy volna elérhető, ha minden középiskola működését, előre megállapított szabályok alapján, egy független és állandó testület venné bíráló alá, a nyilvánosság ellenőrzése mellett. Ez — mint talán kitűnik a fentebbiekből — nem érhető el az által, ha a tantervben kijelöltetik minden tantárgyból a középiskola által elérendő cél, de annak megbirálása, hogy a cél valósággal eléretett-é, részben az egyes iskolák tanárkaraira, részben az állami főigazgatókra bízatik. Ez csak úgy volna elérhető, ha p. o. egy, középiskolai és egyetemi tanárokból álló vegyes bizottság által minden tantárgyból részletesen megállapíttatnának az érettségi vizsgálati kérdések s az érettségi vizsgálatok lehetőleg írásbeliekké tétetvén, egy a különböző iskolafentartó felekezetek s az állam küldötteiből álló vegyes bizottság ítelné meg állandóan, mennyiben felelnek meg az egyes iskolák növendékei által készített dolgozatok a kiszabott kívánalmaknak? Valószínű, hogy ekkor az egyetemek által a középiskolai tanulók készületlensége miatt emelt panaszoknak is végök lenne, ha t. i. minden egyetemi tanár az így általános megkívánt képzettséghez tartoznék szabni előadásait. — Csak így lehetne a különböző

középiskolák működését is összehasonlítani. Arra aztán, hogy mikép jutnak el a kitűzött célhoz, sokkal nagyobb szabadságot lehetne hagyni. Mert ha az a bíráló bizottság évenként közzé tenné, hogy mely iskolának hány növendéke ütötte meg a mértéket? a gyenge iskolákat saját érdekéből hagyná oda a közönség, míg most — a gyenge középiskolákat fedezvén a nyilvános bizonyítvány adhatóságának joga — nem ritkán ép az ellenkező történik. Természetes azonban, hogy a feltétlenül érvényes bizonyítványok ideje ezzel lejárna. E bizonyítványok ma sem azt bizonyítják, hogy p. o. a miskolczi vagy temesvári IV. oszt. végzett tanuló annyit tud, a mennyit Debreczenben kívánnak az V. osztályba menő tanulótól, hanem csak azt, hogy annyit tud, a mennyit Miskolczon vagy Temesváron kívánnak. Ha pedig az iskoláktól komolyan megkívánjuk, hogy tanítványaik előmenetelért felelősek legyenek, meg kell nekik adni viszont azon jogot, hogy a legkevésbé kétes esetben is maguk ítélhessék meg, beillik-e a hozzájuk jövő tanuló az ő felfogások szerint is abba az osztályba, a melybe lépni akar? — Különben a felelősségre vonás legalább is méltánytalanság, vagy akkor csakugyan a legmerevebb egyformaságot kell létesíteni az ország minden iskolájában. De nekünk protestánsoknak meg igen nagy érdekünkben állana, hogy ily eljárás foganatosíttassék.

Mindnyájan tudjuk, milyen sok a felekezeti iskolák kegyelmessége, sőt részrehajlása miatt a panasz. Én nem merném állítani, hogy e panaszra nincsen semmi ok. De a mennyire szét tudok látni iskolai viszonyaink között, erős a meggyőződésem, hogy nekünk magyarországi protestánsoknak nincs felettébb nagy okunk a szégyenkedésre a többi e honi középiskolákkal szemben. Ha ily független bíróság ítélhetné meg — egy mértékre véve a mi iskoláinkat is a többivel s nem különböző szemüvegen nézve a különböző középiskolák működését, — csak akkor tudnák meg valóban, mi jogos abból a magas megvetésből, a melylyel divat mostanában a prot. iskolákról s azok tanáraitól beszélni? Én legalább kíváncsi volnék tudni, hogy a külső rendszabályok produkálnak-e többet, vagy a kényszerítés nélkül, magára hagyott jóakarattal és buzgósággal? Én azt hiszem, az utóbbi. S azt is hiszem, hogy ez csak szabad földben terem. Hiában írja elő a törvény, hogy a tanárnak hány órát szabad adni hetenkint, hogy nem szabad semmi más fizetéses hivatalt viselnie, hány tanárnak kell lenni okvetlen egy iskolában stb. stb. ha nem terem benne buzgóságot és munkaképességet. Ezt mind a kettőt elébb megtermi a szabad föld, mint a bürokratikus szervezet melegágya. Jobban egy normára vett iskolákat nem igen látott még senki a jezsuitákénál s még sem tekinti ma senki mintaképekül őket. Mi ok van hát arra, hogy ma az állam közoktatási miniszterére bizzuk az iskolákkal szemben

amaz emlékezetes rend főnökének szerepét? Azt hiszem semmi.

Különben valljuk meg még végül, hogy a prot. felekezetekkel szemben az eddig beterjesztett középiskolai törvényjavaslatok közül egy sem ment el az autonomia respectálásában azon pontig, a meddig a jelenlegi. Megvallhatjuk még azt is, hogy adott olyan engedményt is, mely — rosszul használva — könnyen kétélű fegyverré válhatnék. De minden jóakarata daczára — azon elvnel fogva, a melyből kiindult — nem mehetett odáig, hogy nem csak a speczialis protestáns, hanem az általános iskolai autonómiának annyi szabad tért engedett volna, a mennyi — véleményem szerint legalább — multhatatlanul szükséges arra, hogy a magyar tanügy megteremtődjék. Adja Isten, hogy vagy a törvényjavaslat úgy módosuljon törvénynyé létekor, a mint én óhajtom, vagy a mit én elmondtam és sejtek, az legyen hamis profétia.

Békési Gyula.

Az országos zsinathoz a bibliafordítás, a liturgia rendezetlensége és az egyház nyomasztó szegénysége tárgyában beterjesztett

Emlékirat.

Főtiszteletű országos zsinat!

Habár nem ismeretlenek azon különféle nehézségek, melyek a magyarországi ref. egyházkerületek egyetemes zsinatának létesülése, munkálkodása és annak érvényesülése útjában állanak: meg vagyok győződve mégis a felől, hogy a főtiszt. zsinat sikeresen megküzdhet azokkal s minden lehetőt megteend a magyar reformátusság evangyeliomi és nemzeti letett kincseinek megőrzése s az egyház benső életerejének megújítása és kitüntetése érdekében. Tudom is, hogy a főt. zsinat nehéz de szép hivatásának teljes tudatával bír: mindazonáltal bátorkodom ezen igénytelen sorokban nagybecsű figyelmét némely általam szükségesnek vélt teendőkre különösen felhívni és kikérni oly teendőkre, melyek egyenesen az országos zsinattól várják mielőbbi üdvös elintéztetésüket.

I.

Az intézkedést kívánó tárgyak elseje a közhasználatban levő Károli-féle bibliafordítás. E tiszteletreméltó régiség habár nyelvtisztaság, érthetőség és magyaros szólamok tekintetében még ma is elismerést érdemel, már régóta nem felel meg azon igényeknek, melyeket az egyház egy nemzeti nyelvű jó fordítás iránt támasztani köteles: nem felel meg azért, mert számos helyeken hibás értelmét adja a fordító által egykor alapul felvett szentirati szövegnek, mert e szöveg az itészet mai állása szerint hitelesség tekintetében több helytt kifogás alá esik, s mert a régi fordítás nemzeti nyelvünk jelenkori fejlettségétől — néhol az érthetőség és jó izlés rovására is — messze elmaradt. Tudva van, hogy ámbár e fordítás első megjelenése óta számtalan — többé-kevésbé szerencsés javitgatáson ment keresztül, mindazonáltal annak fogyatkozásai oly tetemesek marad-

tak, hogy tiszántuli kerületünk éppen 200 évvel ezelőtt csak a közóhajnak tett eleget, midőn azt a Komáromi-féle fordítással kívánta fölcseréltetni, mely általa helybenhagyatván, a debreczeni ref. egyház áldozatkészségéből ki is nyomattatott, azonban a kath. klérus és az akkori kormány erőszakossága miatt a közhasználatba fel nem vétethetett. Elődeink ezen lelkiismeretes buzgaima, melynél fogva a szent könyvet lehető legjobb fordításban kívánták a szószer és a közönség számára átadni, teljesen egyezik a külföldi testvéregyházak mindenkor követett eljárásával, melyek általán véve hivatalos tisztökben állónak tartják régi biblia fordításaikat koronkint revideálni, sőt olykor egészen újra készíttetni. Még a kath. klérus is érzi azon kötelességét, hogy ha bár a biblia tekintélyét kevesebbre becsüli is mint mi, régebb fordítmányok hibáit néha-néha kiigazíttassa. Annyival inkább éreznie kell azt a prot. egyháznak, mely a szentirást a hit és élet egyetlen zsinórmértékeül állította fel s hiveit kötelezi, hogy azt értsék, magyarázzák és alkalmazzák. Ámde midőn e czélra oly fordítás forog közkézen, mely számos ponton elferdíti, megtoldja vagy csonkítja a tulajdonképeni szöveget: világos, hogy a hivek ily módon arra vezéreltetnek, hogy az isteni ígék mellett az emberi gyarlóságokat is fensőbb tekintélylyel bírók gyanánt fogadják, — a mi semmiféle vallásnak sem hivatása, legkevésbé pedig a protestantismusnak. Maguk a lelkészek is jutnak néha abba a szomorú helyzetbe, hogy a fordító hibáit is istenigéje gyanánt hirdetik, mit részint észre sem vesznek, részint tudva is elkövetnek, mert a százados használat gyülekezeteik előtt oly tekintélylyel ruházta fel a bevett fordítást, hogy annak szavain és értelmén egy magános igehirdetőnek ritkán van bátorsága valamit változtatni. E tekintetben a jelenkori lelkészi nemzedék állása sokkal nehezebb is mint a XVI. századbeli elődeiké, a kik — nem lévén még egy általánosan bevett fordítás — teljes jóhiszemmel és önállósággal szabadon fordították az idegen szöveget — gyakran annak egyes szavait is szószerki magyarázat tárgyává tévén, s a közönség ahoz volt szokva, hogy a predikációk alapjául szolgáló perikopákat a különböző predikációs könyvekben és postillákban különböző fordítások szerint olvasta és hallgatta.

A fentebbiekből — úgy hiszem — világosan következik, hogy a szentírás becse, méltósága és a protestantismusnak a maga fölvéhez való hűsége egyiránt megkövetelik, hogy a közhasználatra szánt bibliafordítás a benne lévő hibáktól az egyház órállóinak gondoskodása útján megtisztíttassék, s a lelkészek és gyülekezetek kezébe olyan magyar biblia adassék, mely megtartván a régeinek tiszteletre méltó és használható ódonságait és helyes értelmezéseit, egyuttal nemzeti nyelvünk jelenkori fejlettségének és a bibliatudomány mostani állásának is megfelelő legyen. — Meg vagyok győződve, hogy az új átdolgozás a főt. zsinat tekintélyével ellátva minden nagyobb nehézség nélkül átmenne a közhasználatba, — önként értődven, hogy az ekkép közrebocsátandó új mű a különböző hittani irányok szempontjából kizárna minden czélatosságot és egyoldalú értelmezéseket, s csupán azon fölv nyomán készülne, hogy az eredeti hiteles szöveg valódi értelme hiven és jó magyarsággal vissza adattassék.

(Folyt. köv.)

Hamis pénz.

A lelkészválasztási törvény zsinati szabályozása az általunk is óhajtott módon törtévé meg: nekünk, kik az ott megállapított elvek mellett küzdöttünk, megvólna immár azon örömrünk, hogy az alkotott törvényben teljesen megnyugodjunk. De ez örömröt zavarja némileg azon körülmény, hogy egy hamis pénz kezd forgalomba jönni azon már eddig is hallott, most pedig egy zsinati tekintély által még inkább hangsúlyozott állításban, mintha e törvény a lelkészek között az irigység és gyűlölködés szellemét fogná felköltetni s hogy ez nemcsak megszorítása, de teljes tönkretétele lenne a választási szabadságnak.

Én ugyan sehogy sem tudom elképzelni, hogy minő észszerű oka lehetne az irigykedésre és gyűlölségre valakinek akkor, ha látja hogy a szorgalom, az érdem előhaladhat, vagy a tehetség kellő munkatérrel jutalmaztatik; de épen azért, mert ezen állításra, ezen csak most forgalomba hozott hamis pénzre egy nagy tekintély is rá nyomta bélyegét, mi által az némi látszólagos értéket nyert; — tehát méltónak találom azzal egy kissé foglalkozni és az érem másik lapját is megtekinteni, hogy annál inkább kitűnjék annak hamis volta. Mert az éremnek két lapja van! Ha ugyanis egyfelől az állítatik, hogy a most alkotott lelkészválasztási — szerintünk igen üdvös törvény irigykedést, gyűlölséget fog szülni a lelkészek között: ugy ez által másfelől az mondatik, hogy tehát most megelégedés van általában a lelkészek között, egyik sem irigykedik a másokra — szóval hogy mindenki meg van elégedve a helyzettel, s illetőleg a Királyhágón innen eddig gyakorlatban volt korlátlan szabad választással. Pedig ezt az állítást szabad legyen nem csak kétségbe vonni, hanem határozottan tagadni. Hiszen épen a nagy mérvű elégtelenség hozta már évek óta napi rendre ezt a kérdést, mind az egyházmegegyei, mind az egyházkerületi gyűléseken. Ha e nagy mérvű elégtelenség nincs, akkor a zsinatnak sem lett volna oka a lelkészválasztás kérdésével oly behatólag foglalkozni. De nem csak azok voltak a korlátlan szabad választással elégtelének, kik az által magukat mellőzve, előhaladásukat gátolva látták, hanem sokan olyanok is — és pedig egyháziak és világiak egyaránt — kik a lelkészválasztás kérdését nem az önérdék, hanem a közjó szempontjából tekintették. És épen itt, ez oldalról tűnik már ki ama csak most forgalomba hozott éremnek hamis volta.

Meg lehet ugyan, hogy a most hozott választási törvény mellett is lesz itt-ott elégtelenség s talán irigykedés — de az a korteskedéssel boldogulni nem tudó léhaság jogosulatlan irigykedése lesz, míg az eddig tapasztalt elégtelenség teljesen indokolva volt. Nem mondjuk, hogy az érdem, a szorgalom vagy tehetség eddig mindig mellőzve volt, (hiszen még csak ez kellett volna!) azt sem állítjuk, hogy az új törvény mellett mindezen tulajdonok az osztó igazság szerint fognak kivétel nélkül méltányoltatni: de az benső meggyőződésünk, hogy az új törvény ösztön lesz az erősebbeknek a kitartásra, a gyengébbeknek az előhaladásra, törekvésre, — az egyházi élet virágzóbb s a lelkészi testület általában elégteltebb leendő.

A mi azon másik jelszót illeti, mely a hamis éremre nyomva van, hogy t. i. az új törvény a választási szabadság

tönkretétele: ez a szólam — nem lehet tagadni — nagy varázserővel bír a mai világban, mely a szabadságot mint eszményképet bálványozza. Hanem hát e tekintetben is van az éremnek másik lapja is. A korlátlan szabadság nem egyéb, mint korlátlan zsarnokság. Ha elismerjük, hogy a lelkészválasztás aktusánál három tényező van, u. m. a választó gyülekezet, a választandó lelkész és az egyházi hatóság; tehát ha e három faktor közül csak egynek, csak a gyülekezetnek adunk korlátlan jogot, szabadságot, ezáltal a másik két faktornak jogát, őt megillető szabadságát tönkretesszük. „Suum cuique!“ — Ha a népnek, a gyülekezetnek választási jogot adunk, adjuk meg a lelkészi pályára magukat előkészített, vagy már azon haladó egyéneknek is azon jogot és szabadságot, hogy magukat legalább jelenthessék; az egyházkormányzatnak pedig — mely azt hiszem hogy nem a láb, hanem a fő szerepét van hivatva betölteni, adjuk meg azon jogot, vagy ha a „szabadság“ szó jobban tetszik: tehát szabadságot, miszerint ő ítélhesse meg, hogy a jelentkezők vagy pályázók közül kik lesznek a törvény szabványai szerint azon helyre méltók és alkalmasok. — Ez lesz aztán a józan értelemben vett s a magáét mindenkinek megadó szabadság, és én ennél a szabad versenynél, ennél a pályázati rendszerrel semminemű elnyomatást és zsarnokságot nem látok, s bármely hivatal betöltésére nézve ennél szabadabb elvű, a közjót inkább előmozdító, észszerűbb és igazságosabb rendszert és eljárást nem ismerek.

Dixi et salvavi animam.

Nagykárolyi.

Gróf di Campelló Henrik római kanonok áttérése.

(Folytatás.)

A pápaság e tényei által bizonyítványait szolgáltatja ki a leggonoszabb zsarnokságának, azon zsarnokságnak a mely nem elégszik meg azzal, hogy hallgatást parancsol, hanem elnyomott áldozatának torkán még erősebbre szoritja a hurkot, hogy kiáltani se tudjon.

Minő következményei lesznek hát ezen utóbbi kárhözátadásoknak? Egyedüli eredményök a lesz, hogy bizonyosságul szolgáljanak arra, hogy a keresztyén honfiak szív- és lélek mélyéből azon óhajtságuk, hogy az egyház és haza kibéküljenek: lehetetlenségévé vált! Ha e szerint a viszály állandósítva van a római catholicismust kormányzó egyéniség végzettszerű nyakassága miatt; — (azon rendszer értelmében, mely a Krisztusi szerepet a pápára akarja háritani, — ki azt nagyravágyó tüntető eljárásával akarja fentartani), — ha ezen hanyatló hatalom legyőzöttei megátalkodva akarják folytatni a fegyveres küzdelmet, nem aggódva többé a keresztyénség végromlása miatt is (feltéve, hogy a keresztyénség megromlathatnék), sem a társadalom romlása nem aggasztván őket: — habozás nélkül nyilvánítom, hogy ezen hihetetlen vakság csak a zsinagógában találta fel párját. A pápa legutóbbi consistorialis felszólalása, ezen hazugságok és tulkövetelések hihetetlen gyűjteménye, egyik világos bizonyossága annak, a mit éppen most mondek. Nincs ennek más célja, mint a pápa helyzetének a tulságig való vivése; hogy szolgáljon ez eszközül arra, hogy vesszen el Italia királysága! s így következzen be majd azon politikai és vallásos restauráció, mi felől a vatikánban álmodoznak.

Ily világos dolgok levették szemeimről az előítéletek fátyolát; erőszakkal önmagam szaggatom szét az engem fogva tartó kötelékeket; — kilépek a római katolikus klérus köréből, hogy küzdhessek Krisztus seregében mint lelkes, ezutánra is hív maradván hivatásomhoz, — bizonyos lévén, hogy csak így leheltem meg lelkem nyugodalmát. Igen! jövőben az én isteni mesteremnek tudományából erőt nyerve, megszabadulva minden ál és hamis tanoktól: tettes nélküli keresztyén lehetek; lehetek egyszersmind Italia polgára is a nélkül, hogy hordanom kellene a haza árulóinak ruháját.

Senki sem foghat gyanusítani, Eminentiad pedig legkevésbé, hogy én csalatkoztam nagyravágyásom, vagy a rosz bánásmód miatt okozott boszum folytán teszem e lépést. Mert nyilvánítanom kell, hogy hivatal társaim irányomba kitünő jóakarattal voltak; kiknek ezutánra is barátjuk maradandván, kitörölhetetlen becses emlékeket megörzendem. Majd meg fogja mindegyik érteni, hogy a világ legelső egyháza melletti kanonoki méltóság mily becses birhatott előttem, hogy semminemű más nagyravágyás által nem engedhettem magamat félrevezettetni.

Ezek azon okok, mik engemet határozatra birtak; — s ha Eminentiad akarja, hogy előtte szívemet megnyissam, el fogom mondani, hogy azon foglalatosságok között, miket elhagyok, engem legjobban nyomott s izléssel legkevésbé fért össze azon szolgálat, mit mint kanonok végeztem; vagyis azon 5—6 órám, miket éveken keresztül naponkint oly kultusnak szenteltem, melyet minden jóra való érzésű ember nem tekinthet másnak, mint gyűlöletes bálványimádásnak s gyalázatos heverésnek. Legnagyobb befolyással volt végezetre az én elhatározásomra az eredeti régi keresztyénség lapjaiból merített hitröli tanulmányom, — különböző írók, mint Rosmini, Gioberti és Ventura remek műveinek olvasása; mintszinte a „de Sanctis“-hoz czimzett egyház lelkészé-é is.

Kérem tehát Eminentiadat értesitse a pápát arról, hogy én a vatikáni patriarchalis basilika kanonokságáról önként lemondtam. Hangsúlyozom ezt a szót „önkéntesen“; mert sehogy sem engedhetem meg, hogy az én lemondásom, vagy kilépésem összezavartassék oly sok szerencsétlen áldozatokéval, kik titkos fondorkodásnak estek áldozatul; milyen volt azon közelebbi eset is, midőn egy ép oly kitünő, mint szerencsétlen társamtól a lemondást erővel csikarták ki.

Hosszu, tíz esztendei gondolkodás, belső küzdés, — csalatott reményeim után ma bátran esküt tehetek a mindeket megítélő Krisztus-Isten előtt, hogy kilépésemben más czélom nem volt, mint lelkiösmeretem nyugalma. Sok tiszteletra méltó egyházi férfi, kikkel e tárgyban értekeztem, bizonyoságot tehetnek e tekintetben mellettem.

Nagyon tudom, hogy jogtalan és megátalkodott harczal támadnak meg engemet a vatikáni trónon ülő köréből fizetett újságírók — s szórni fogják rám mindennemű gyilkos nyilaikat. De Istennek legyen hála, az ő gyűlöletes celszövényeik már régóta általános megvetetés tárgyát képezik. Megtámadásaikra csak hallgatással s szívem ezen belső óhajával válaszolok, melyel e leveletem is végzem:

Isten adja, hogy példám találjon sok követőre! kik mint én is, ifjúságukban megcsalattatva, a leggonoszabb rendszer által megfélemlítve, törjék végre össze rabszolgá-

ságuk lánczait! Hogy ezeket szétzuzhassák, elegendő ok rá a tudomány világító fénye, az élettéli elkedvetlenítettetés az emberek rosz bánásmódja.

Azon reményben, hogy a siron tul minden belső és külső küzdelmeim meg fognak szünni — s látni foghatom annyi szenvedéseim jutalmát a második életre való átmenetelem által, a boldog örökkévalóságban: — Vagyok Eminentiadnak igen alázatos szolgája:

Gróf di Campelló Henrik.“

II. A római egyházból kilépett Gróf di Campelló-nak a Póli téren levő evangélikus templomban tartott beszéde:

„Azon nyilatkozat, mit én most teszek, holnap már ezerféle magyarázatok tárgyát képezendi Rómában. — A Krisztus evangéliumában hívök ezért dicsérni fognak, ellenségei pedig átkozandanak. Határozott, nyugodt lelkiösmerettel, félelem nélkül foglalok helyet ezen két ellenséges tábor közt. Először is a Krisztusban hívökhöz, kikhez tartoznak önök is — fordulva ezt mondom: ne dicsérjék önök az embert, hanem dicsőítsék a Krisztust, ki kegyelme által győzedelmeskedett az emberen. — Miután életem legszebb éveit a pápa egyháza szolgálatában eltöltöttem, miután több mint husz esztendő folyama alatt küzdöttem a katolicizmus képtelenségei ellen; hurczoltam, mardostam az igazság eme százados ellenségének engemet lekötve tartó lánczait: véletlenül érintve levék az ellenálhatatlan kegyelem által. Az Isten-Jézus-Krisztus, a ki a halálon és a poklon győzedelmeskedett, ki az egyház alakulása kezdetén damaskusi utjában legyőzte Pál megátalkodottságát: szinte engemet is legyőzött. Rendelkezésére adtam magamat, — hogy tegye velem azt, a mi neki tetszik!

Találkozott is részemre egy valójában nj Ananias, ki nem csak beszédével, hanem még inkább életével azt cselekedte, hogy szemeimről a hályog leessék — s ő most engem azoknak növekvő, küzdő községe kebelébe vesz fel, kik hisznek a Krisztus evangéliumában.

Fordulok immár a Krisztus evangélioma ellenségeihez s nekik ezt mondom: miért az a sok láрма, egy rangsorozatokból kilépő ember végett? Ti oly erősek vagytok s mégis reszkettek! . . .

Nem mondják-e önök mindennemű hanglejtéssel, hogy a XVI-dik századbeli reformáció nagy műve végvonaglásban van? Nem nevetnek-e önök ma Wesley ébresztője fölött, habár ez erősítette s aczélozta is azon nagy keresztyén csaladot, mely önöket elhagyta s azolta már az egész világon elterjedt. Miért van hát mégis a megvetés és düh vegyülékének eme moraja?

Ezt én tudom. Azért, mert a legcsekélyebb kö is, mely önök épületéből Rómában kiesik, végzetszerűvé válhat önökre nézve!

De nem látják-e önök, hogy az evangéliomi szabadság és előhaladás tengerárja előre halad, naponta növekszik s önöket elnyeléssel fenyegeti?! . . .

Ezt feltartóztatni képtelenek lévén, menthetetlen vak-ságukban azt akarják-e önök, hogy e hullámokban találják sirjukat ép úgy, mint a hajdani zsinagóga a templom romjai alatt? . . .

Most már testvérek ismét önökhöz fordulok s ezt mondom: csak az képes a küzdelem nagyságát felfogni — min lelkem győzedelmeskedett, ki előttem már e lépést megtette.

Én erőt nyerek a Jézus-Krisztus kegyelméből, bizonyos lévén saját üdvösségem felől — s azon reményből, hogy feltalálom önöknél azt, a mit a pápa egyházában mindig nélkülöztem, a valódi felebaráti szeretetet.

Ezen gondolat eloszlátja lelkem levertségét. Biztos vagyok abban is, hogy nemsokára elfelejteti velem a világ legelső egyházát, szent Péter vatikáni templomát. — Életem örömét képezendi az: hogy önöket állandóan testvéreimnek nevezhetem!

A „Semaine religieuse“ után közli:

Sóltra Alajos,

rácskévei ref. lelkész.

Pályázat

népiskolai kézi és vezérkönyvek készítésére.

A tiszántuli reformált egyházkerület népiskolai tanügyi bizottsága pályázatot hirdet a következő népiskolai kézi és vezérkönyvekre:

I. A vallástanításra készítették:

1. Kézikönyv a 3 s 4-dik osztályok számára 5 nyomott ivnyi terjedelemmel.
2. Hit és erkölcs tanítás kézikönyv az 5-dik osztály számára 4—5 nyomott ivnyi terjedelemmel.
3. Egyháztörténelmi kézikönyv a 6-dik osztály számára 5—6 nyomott ivnyi terjedelemben.
4. Vallástanítási vezérkönyv a 4 alsó osztály tananyagára 8—10 nyomott ivnyi terjedelemben.
5. Vallástanítási vezérkönyv az 5-dik osztály tananyagára, minek terjedelme 4—5 nyomott iv legyen.

II. A magyar nyelv tanítására nézve:

1. Az I. és II. osztályok tanítóinak beszéd s értelem gyakorlatok tanítására vezérkönyv 10 nyomott ivnyi terjedelemben.
2. Abc-e s elemi olvasókönyv 3,
3. Ahoz vezérkönyv 5—6 nyomott ivnyi terjedelemben.
4. Olvasókönyv a 2. 3. s 4-dik osztályok számára külön-külön 5, 8 és 10 nyomott ivnyi terjedelemben.
5. Olvasókönyv az 5. és 6. osztályok számára együtt 15—20 nyomott ivnyi terjedelemben.
6. Nyelvtani s fogalmazási tanítást tartalmazó vezérkönyv legfeljebb 20 nyomott ivnyi terjedelemben.

III. A mennyiségtan tanítására:

1. Számítási s mértani vezérkönyv együtt 13—15 nyomott ivnyi terjedelemben.

IV. A földrajz tanítására:

1. Vezérkönyv minden osztály tananyagára nézve, egy darabban, terjedelme 8—10 nyomott iv legyen.
2. Kézikönyv a 4-dik osztály számára 4,
3. Kézikönyv az 5. és 6-dik osztályok számára, együtt 6 nyomott ivnyi terjedelemben.

V. Történelem tanítására:

1. Kézikönyv a 3. s 4. osztályok számára együtt 4—5,
2. Kézikönyv az 5-dik osztály számára 4—5 nyomott ivnyi terjedelemben.

VI. Természettudományokra nézve:

1. Olvasó, illetőleg kézikönyv a C tantervhez 4 nyomott ivnyi terjedelemben.

2. Vezérkönyv a természetrajz tanítására, minek terjedelme 10—12 nyomott iv legyen.

3. Természettan tanítására vezérkönyv 10 nyomott ivnyi terjedelemben.

VII. Énektanításra:

1. Vezérkönyv 10 nyomott ivnyi,

VIII. Rajztanításra:

1. Vezérkönyv 10 nyomott ivnyi terjedelemben.

IX. Testgyakorlatra és X. Munkatanításra vezérkönyv a szükséges ábrákon kívül 4—5 ivnyi terjedelemmel.

Ugy a vezér, mint a kézi könyvek az 1878-dik évben megerősített s kinyomott egyházkerületi népiskolai tantervek közül az A tantervhez készítettők, kivéve a természetrajzi olvasókönyvet, mit a C tantervhez kell készíteni. Szükség azonban a vezérkönyvekben részletesen kijelölni, hogy a tananyagból mennyi tartozik a B, mennyi a C tantervhez. E tantervek a népiskolai tanügyi bizottságnak a főt. egyházkerülethez felterjesztett s attól elfogadott s az 1880. évben nyomtatásban is megjelent javaslataival együtt Debreczenből könyvtáruki uton megszerezhetők.

A tantervek s ama javaslatokban foglalt alapelvek lesznek szabályozók a pályaművek megbirálásánál.

Az elfogadott könyvek az egyházkerület tulajdonává lesznek, s az olvasó és kézikönyvek szerzői kis 8-ad rétből ritkított garmonddal számítva, bárminő betűkkel nyomatnak is műveik, ivenkint az első kiadáskor ötezer példányig 25 frttal, ha a nyomtatás ezen felül eszközöltetik, minden ezertől, a későbbi átnézett vagy javított kiadásoknál is ismét ötezer, tehát összesen tizezer példányig 5 frttal díjaztatnak. — Tizezer példányon felül a díjazás megszűnik. — A vezérkönyvek szerzői pedig rendes 8-adrétből, ritkított garmonddal, nyomott ivéért egyszer mindenkorra 35 frttal jutalmaztatnak.

Nem záratnak ki a pályázatból a már kinyomott kézi és vezérkönyvek sem, s elfogadtatás esetében ezek szerzői, ha egyszersmind könyveik tulajdonosai is, a fentebb kitett módon díjaztatnak; ha pedig mások a kiadó-tulajdonosok, a tulajdonjognak az egyházkerületre leendő átruházása magán egyezkedés tárgya leendő.

A már kinyomott vezér és kézi könyvekre nézve a pályázat e szerint nyílt, a nyomtatásban meg nem jelentekre nézve ellenben zárt.

Felhivatnak annál fogva a pályázni akarók, hogy kinyomott műveiket, vagy ha kéziratban levő munkákkal pályáznának, e kéziratokat tisztán leírva, bekötve, lapszámozva s névretjítő levéllel ellátva a bizottság elnökéhez Porcsalmára, Szatmár megyébe, posta helyben, az 1882-dik év október hó 1-jéig küldjék be.

Kelt Debreczenben 1881. év nov. hó 24.

Kiss Áron,

a tiszántuli ref. egyházkerület népisk. tanügyi bizottsági elnöke.

Hol kezdődik a szemfényvesztés.

(Válasz az orsz. középisk. Tanáregyesület Közlönyének.)

Lapunk november 15-diki számában az orsz. tanáregyesület választmányának azon eljárásáról, hogy egy az országgyűlés előtt fekvő törvényjavaslat alkalmából egy bizottság által magának

jelentést tétet és ezen bizottság által kimondatja és egyhangulag elfogadja, hogy „mivel alig lehet remélni, hogy az esetleges felekezeti tanárképzés már az intézet berendezése miatt is felemelkedjék az állami képzés színvonalára“ stb. kívánatosnak tartja, hogy a törvény ne adjon több jogot a felekezeti képesítésnek, mint hogy saját iskoláikban taníthassanak, — ezen eljárásról azt mondtuk röviden, hogy ez szemfényvesztés.

Az orsz. t. e. közlöny megró bennünket, hogy nem fontoltuk meg, micsoda vádat emeltünk egy országos egyesület mandatarariusai ellen, egyszersmind minden áron bizonyítgatja, hogy a választmány semmiféle nyomást nem akart gyakorolni. A dolog úgy áll, hogy az ötös bizottságnak a felekezeti tanárképzés reménytelen jövőjéről szóló prófétálását a választmány — mint a Közlöny mondja — egyhangulag magáévá tette. Már itt kezdődik a szemfényvesztés. Mert szemfényvesztés az, hogy egy még nem létező intézetről, annak leendő alacsony színvonaláról jövendőleg, illetőleg az ellen agitál egy ötös bizottság, szemfényvesztés az, hogy ezt a választmány egyhangulag elfogadja, mint ha nem is lennének a tanáregyesület sőt a választmány tagjai közt is protestáns és más felekezeti tanárok és mintha az állami tanár tartoznék a felekezetek ellen egy állami felekezetet képezni. De legnagyobb szemfényvesztés az, hogy a választmány úgy akarja feltüntetni a felekezeti tanárképzést, mint a mely az állami képzés színvonalára nem emelkedhetik, és ennek csak elképzelése is lealacsonyító volna a magyar tanítás ügyre. Akármilyen divatban legyen is a felekezetek szegletességéin fölül emelkedett mivel és modern állami tanárképzés, tiltakozunk az ellen, hogy az országos tanáregyesület mandatarariusai, mint testület, mintegy a kultura iránti köteletségének tartsa figyelmeztetőleg szólalni fel a felekezeti képzés ellen. Szemfényvesztés általában, hogy a választmány ilyen kényes, rá nem, hanem a törvényhozás és politikára tartozó kérdésbe kéretlenül és odiosus módon beleavatkozik. Reménylem lesznek is, a kik a választmánynyal — mely ily módon akart hizelegni az országos tanáregyletben levő némely pädagogiai és másféle szenvedélyeknek — annak idejében a közgyűlésen megértetik, hogy az egyletre is csak kompromittáló volt ezen fellépés. Roszul esik szó nélkül túrnunk azon különben elmés fogást is, mely szerint azon tény, hogy az orsz. tanáregylet vezetői közt egy pár protestáns is van, a mi bőrünkre a protestáns tanügy elleni támadásokkal expiáltassék.

Hogy épen a középiskolai országos tanár-egyesület választmányának nem volt ildomos a felekezeti tanárképzés ellen a törvényhozás küszöbén agitálni, azt mi hiába magyarázzuk, ha ő magától rá nem jön. Némely dolgot megérteni vagy megérezni kell, magyarázni hiába. Kezdehetnök ugyan ott, hogy azok a felekezetek évszázadokon keresztül hordták a tanügy terhét úgy a hogy, és nem csak ki vannak próbálva, hanem félig meddig el is nyűttek, az állami képzés pedig bizony nincs még kipróbálva, mondhatnök hogy most is felfér az államra, hogy a felekezetek könnyítsenek valamit a terhén stb. „elmondanám de nincs kinek,“ sőt félnünk kellene, hogy mint az összes nemzeti kultura ellenségei botránkoztatnók meg a választmányt.

Nem Petrovics ur és a tavalyi cikkek miatt keserű tehát a mi szánk, mint a Közlöny igen tisztelt kollegánk gyanítja, hanem most van erős kifogásunk a tanáregylet választmánya ellen, Petrovics ur lehet akármilyen véleményben, mondott is sok igazat, és véleményét nyilváníthatja is. De az országos tanáregyesület

választmányának óva intő figyelmeztetéseket és prófécziákat tenni közzé, hogy „te különben liberalis és a történeti jogok iránt méltányos“ kormány és országgyűlés vigyázz, mert a felekezeti tanárképzés ilyen meg ilyen lesz „onnan nem felekezeti jelöltek is kerülnek ki oklevéllel, a kik csupán pártfogás következtében concurrentiát csinálhatnak az állami bizottságok által képesítetteknek“ ez már szemfényvesztés, igaz hogy kicsinyes. Egyedüli vigasztalásunk az, hogy a képviselőház figyelembe se fogja venni a választmány torzsalkodásait a felekezetek ellen; de ez meg magának az egyesületnek nem fog épülésére lenni. Mert bármint magyarázgatja is a Közlöny, kénytelen maga is elismerni, hogy bizony a választmány az egylet mandatarariususa.

Abban szivesen engedjük magunkat a Közlöny által megrovatni, mikor azon ujdonságban azt irtuk, hogy a választmány a minsterhez tett felterjesztést; mert hiszen a törvény javaslat már a ház asztalán volt. De tett a képviselőházhoz (még ha el nem küldi is) tett urbi et orbi, azáltal hogy az ötös bizottságnak a felekezetek elleni nyilatkozatát magáévá tette.

A mi pedig azon pár tanácsot illeti, a mit a Közlöny gyanúsításnak nevez, egyáltalában nem gyanúsító és rosz szándékkal adtuk. Bár nem vagyunk kompetensek az itéletre, de hosszabb idő oltá tett megfigyeléseinknek adtuk — nem rosz indulattal — némi élt. Akármint csinál a Közlöny és a választmány, jobbat csinál, mint ha a felekezetek ellen agitál, most is azt mondjuk. Különben a kinek nem inge, ne vegye magára. „Ám sirjon a nyilvánverte vad, Ép gimnek tréfaság.“

Különfélék.

B. Vay Miklós ur, zsinatunk volt elnöke, mult hó 30-án utazott el Debreczenből — néhány napi gyengélkedés után — golopi birtokára.

Ugyancsak b. Vay Miklós ur a főiskolai Énekkar pénztárának 100 forintot ajándékozott.

Szegedi Sándor főiskolai tanár ur folyó évi november 25-én kelt oklevele szerint a tiszántuli ref. középiskolai tanárok gyám- és nyugdíjintézete részére 200 frt alapítványt tett s azt a főiskolai pénztárba be is fizette. Az alapítványi oklevél szerint az alapítvány az alapító nevében az intézet tőkepénzeivel együtt, de külön szám alatt kezelte. — A kamat mindaddig a tőkéhez kapcsolatik, míg az 400 frtra növi ki magát; azontul a jövedelem az alapszabályok szerint az intézet céljára használtatik fel.

Szegedi Sándor a tiszántuli ref. tanáregylet elnöke az országos ref. közalap javára 100 frtot adományozott.

Zsinati pecsét. Borsovai helybeli ügyes metsző most készíti a zsinati pecsétet. A pecsét körirata lesz: „A magyarországi reformált egyház zsinati pecsété 1881.“ Belsejében 5 csillag közt égő fáklya. Alatta: Máté V, 15. A pecsét alakja ovál, és a tiszántuli superintendentia levéltárában fog — egyelőre legalább — elhelyeztetni.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak:
Békési Gyula, Géresi Kálmán.